

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський державний педагогічний університет
імені В.Г.Короленка

Кафедра англійської філології

Луньова Тетяна Володимирівна

ВСТУП ДО СПЕЦФІЛОЛОГІЇ

Методичні рекомендації

для студентів 1 курсу спеціальностей

“6.020203. Філологія. Мова та література (англійська,
німецька)”

“6.020203. Філологія. Мова та література (німецька,
англійська)”

Видання друге, виправлене і доповнене

Полтава
2009

УДК 811.11(072)

ББК 80.р30

Л 85

Друкується за рішенням ученої ради Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка (протокол № _____ від “ ____ ” _____ 2009 року).

Укладач – Т.В.Луньова, кандидат філологічних наук.

Рецензенти:

Самохіна В.О., кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської філології Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна;

Баландіна Н.Ф., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального і слов'янського мовознавства та журналістики Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка;

Кононенко В.В., кандидат історичних наук, доцент, декан факультету філології та журналістики Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка.

Луньова Т.В. Вступ до спецфілології :

Л85 Методичні рекомендації для студентів 1 курсу спеціальностей “6.020203. Філологія. Мова та література (англійська, німецька)”, “6.020203. Філологія. Мова та література (німецька, англійська)” / Луньова Т.В. — [2-ге вид., випр. і доп.] — Полтава : ПДПУ, 2009. — 36 с.

У методичних рекомендаціях визначені мета і завдання вивчення дисципліни “Вступ до спецфілології”, наведено вимоги до знань, якими повинні опанувати студенти, та умінь і навичок, яких студенти мають набути, визначено форми контролю та критерії оцінювання, подано методичні рекомендації до вивчення дисципліни, описано модулі, на які розподілено програмовий матеріал курсу. Кожен модуль включає плани практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи студентів.

Для студентів денної форми навчання, які навчаються за спеціальностями “6.020203. Філологія. Мова та література (англійська, німецька)”, “6.020203. Філологія. Мова та література (німецька, англійська)”.

УДК 811.11(072)

52. Іменні форми дієслова в давньогерманських мовах.
 53. Германські мови в сучасному світі.
 54. Роль англійської мови в контексті глобалізації.

Практичні завдання

1. Навести приклади фонетичних процесів у германських мовах:

умлауту, аблауту, першого пересуву приголосних, закону Вернера, другого пересуву приголосних, третього пересуву приголосних, гемінації приголосних, ротацізму.

2. Навести приклади граматичних явищ у германських мовах:

сильного і слабого відмінювання прикметників, сильних дієслів, слабких дієслів, претерито-презентних дієслів.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ	2
Мета і завдання вивчення дисципліни	2
Структура курсу	3
Перелік видів навчальної діяльності студентів	3
Форми контролю	4
Система балів	5
Шкала оцінювання	5
Критерії оцінювання	6
Основні вимоги до знань та вмінь студентів	6
Методичні рекомендації до вивчення дисципліни	7
ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВСЬОГО КУРСУ	8
КАРТА ОПАНУВАННЯ ПРОГРАМОВИМ МАТЕРІАЛОМ	9
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	10
МОДУЛЬ 1	10
Практичне заняття 1. Германістика як наука	10
Практичне заняття 2. Культура давніх германських племен	13
Практичне заняття 3. Германська писемність	16
МОДУЛЬ 2	18
Практичне заняття 4. Спільноіндоєвропейські риси германських мов	18
Практичне заняття 5. Фонетичні особливості германських мов	21
Практичне заняття 6. Морфологічна система германських мов: іменні частини мови	23
Практичне заняття 7. Морфологічна система германських мов: дієслово	26
САМОСТІЙНА РОБОТА	29
ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА	31
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	34
Теоретичні питання	34
Практичні завдання	36

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Курс “Вступ до спеціалізації” належить до дисциплін пропедевтичного циклу й закладає основи теоретичного розуміння мовних явищ. Вивчення курсу забезпечує необхідне підґрунтя для сприйняття теоретичних мовознавчих дисциплін, розуміння принципів та закономірностей функціонування мови, що є невід’ємною передумовою професійного практичного володіння іноземною мовою.

Мета і завдання вивчення дисципліни

Головна мета вивчення курсу студентами – опанувати ключовими поняттями, термінами та концепціями германістики, а також та знаннями про фонетичні та граматичні особливості германських мов.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення основних понять, категорій та концепцій сучасної германістики;
- формування навичок коректного оперування термінологічним апаратом германістики;
- набуття знань про фонетичні та граматичні особливості германських мов;
- набуття знань про культурну специфіку давніх германців;
- ознайомлення з сучасними теоріями та гіпотезами в царині германістики;
- розвиток умінь етимологічного, семантичного та граматичного аналізу;
- формування навичок аналітичного, теоретико-узагальнюючого та теоретико-систематизуючого підходів до мови.

25. Фонетичні особливості германських мов: система довгих голосних.
26. Фонетичні особливості германських мов: комбінаторні зміни голосних.
27. Умлаут.
28. Аблаут.
29. Фонетичні особливості германських мов: система приголосних.
30. Перший пересув приголосних.
31. Закон Вернера.
32. Другий пересув приголосних.
33. Третій пересув приголосних.
34. Ротацізм.
35. Морфологічна структура слова в давньогерманських мовах.
36. Категорії давньогерманського іменника.
37. Займенник у давньогерманських мовах.
38. Прикметник у давньогерманських мовах: історія як частини мови.
39. Категорії давньогерманського прикметника.
40. Кількісні числівники в давньогерманських мовах.
41. Порядкові числівники в давньогерманських мовах.
42. Прислівник у давньогерманських мовах.
43. Прийменник у давньогерманських мовах.
44. Дієслово в давньогерманських мовах: граматичні категорії.
45. Дієслово в давньогерманських мовах: категорія часу.
46. Дієслово в давньогерманських мовах: категорія способу.
47. Дієслово в давньогерманських мовах: категорія стану.
48. Дієслово в давньогерманських мовах: категорія виду.
49. Морфологічна класифікація дієслів у давньогерманських мовах.
50. Сильна дієвідміна.
51. Слабка дієвідміна.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІКУ)

Теоретичні питання

1. Германістика як галузь мовознавства.
2. Порівняльно-історичний метод.
3. Германська група мов.
4. Джерела відомостей про давніх германців.
5. Класифікація давньогерманських племен.
6. Генеалогічна класифікація мов.
7. Теорії розпаду індоєвропейської мови.
8. Поняття реконструкції.
9. Особливості суспільного ладу та способу життя давніх германців.
10. Історія германських племен.
11. Давньогерманська космогонія та есхатологія.
12. Структура світу в уявленнях давніх германців.
13. Боги давніх германців.
14. Порівняльна характеристика античних та германських богів.
15. Ключові концепти давніх германців: доля.
16. Ключові концепти давніх германців: час і простір.
17. Ключові концепти давніх германців: життя, багатство.
18. Спільноіндоєвропейські риси германських мов у фонетичній системі.
19. Спільноіндоєвропейські риси германських мов у морфологічній системі.
20. Германська писемність: рунічне письмо.
21. Германська писемність: готське письмо.
22. Германська писемність: латинське письмо.
23. Фонетичні особливості германських мов: наголос.
24. Фонетичні особливості германських мов: система коротких голосних.

Опис предмета навчальної дисципліни

Предметом вивчення дисципліни є ключові поняття, категорії, терміни й концепції германістики, а також фонетичні та граматичні особливості германських мов.

Структура курсу

- ◆ Загальна кількість годин – **72 години**
 - ◆ Загальна кількість кредитів – **2 кредити**
- Вивчення дисципліни здійснюється в I семестрі
- ◆ Лекції – **14 годин**
 - ◆ Практичні заняття – **14 години**
 - ◆ Самостійна робота – **22 години**
 - ◆ Індивідуальна робота – **22 години**
 - ◆ Загальна кількість модулів – **2 модулі**
 - ◆ Вид контролю – **залік**.

Перелік видів навчальної діяльності студентів

Вивчення курсу здійснюється за допомогою лекційних та практичних занять, консультацій, виконання студентами самостійної роботи та індивідуальних завдань.

◆ **Лекції** – у лекційному циклі особлива увага приділяється тим питанням, які не висвітлені чи непослідовно висвітлені в підручниках. Лекції супроводжуються презентаціями в PowerPoint (за наявності технічної можливості) і проводяться в інтерактивному режимі, із залученням студентів до дискусії та обговорення розглядуваних питань.

◆ **Практичні** заняття присвячені розгляду теоретичних питань, винесених на обговорення, перевірці та виконанню вправ, презентаціям та обговоренням рефератів студентів, дискусіям.

◆**Самостійна робота** спрямована на опанування матеріалом, винесеним на самостійне опрацювання та поглиблення знань з курсу.

◆**Індивідуальна робота** передбачає індивідуальну роботу студентів у позааудиторний час, спрямовану на розвиток навичок самостійного критичного мислення.

◆**Консультації** проводяться протягом семестру для сприяння опанування студентами програмовим матеріалом та перевірки виконання самостійної та індивідуальної роботи. Залежно від навчальної потреби консультації можуть бути груповими та індивідуальними.

Форми контролю

◆**Поточний:** ◆*усне опитування* – перевірка знання теоретичних питань, перевірка виконання практичних завдань, перевірка письмово виконаних вправ, перевірка виконання завдань для самостійної роботи, перевірка виконання завдань для індивідуальної роботи,

◆*письмовий контроль* – термінологічні тематичні диктанти.

◆**Модульний:** письмова робота.

◆**Підсумковий:** залік.

даними з Вікіпедії, оскільки у світі вона не має статусу надійного джерела наукової інформації.

При підготовці до презентації реферату варто продумати візуальний супровід (таблиці, рисунки, презентація в PowerPoint тощо) та роздатковий матеріал для слухачів.

◆2. Підготуватися до обговорення питань

◆**Тема: Культура давніх германських племен**

Порівняльний аналіз германського та античного (давньогрецького і давньоримського) пантеонів богів.

◆**Тема: Германська писемність**

Германські мови в сучасному світі.

◆**Тема: Спільноіндоєвропейські риси германських мов**

Роль англійської мови в контексті глобалізації.

◆Методичні рекомендації

◆Відповідь на питання “Порівняльний аналіз германського та античного (давньогрецького і давньоримського) пантеонів богів” доцільно представити у вигляді таблиці. Структуру таблиці варто продумати так, щоб вона відображала подібні і відмінні риси пантеонів богів різних культур.

За основні критерії порівняння доцільно взяти такі: 1) функції певного бога, 2) зовнішній вигляд цього бога; 3) атрибути цього бога (характерна зброя, тварини тощо); 4) сюжетні мотиви, пов’язані з цим богом (народження, подвиги тощо).

◆ Відповідь на питання “Германські мови в сучасному світі” передбачає оперування кількісними та статистичними даними.

◆ Готуючи відповідь на питання “Роль англійської мови в контексті глобалізації” варто почати з того, що з’ясувати смисл самого поняття “глобалізація”, яке тлумачиться по-різному. Доцільно представити різні точки зору на роль англійської мови в контексті глобалізації і зіставити їх.

Становлення перфектних форм в германських мовах: концептуальні та структурно-граматичні аспекти.

◆**Вимоги до реферату**

Обсяг самого тексту (без списку використаної літератури та змісту) – не менше 7 повних сторінок; поля: усі 2 см; шрифт Times New Roman, кегль 14, інтервал 1,5; текст має бути вичитаним та відформатованим (вирівняний по ширині, наявні абзаци тощо).

Структура реферату обов'язково повинна включати: зміст, вступ, основну частину, висновки, список використаної літератури.

Зміст: реферат має бути самостійною роботою студента і повинен обов'язково містити власний аналіз та порівняння інформації. Власні узагальнення та систематизацію матеріалу доцільно подавати у вигляді схем та таблиць.

На всі джерела, інформацію з яких було використано, обов'язкові посилання, які оформлюються так: [2, с. 5], [4, с. 5-25; 6, с. 7-8], де перша цифра – номер джерела в списку використаної літератури, а цифра після літери с. – номери сторінок. *Плагіат не допустимий!*

Список використаної літератури повинен налічувати не менше 5 джерел, у тексті обов'язкові посилання на ці джерела. У списку літератури необхідно наводити повні бібліографічні дані (автор, назва, рік, місце видавництва, видавництво, кількість сторінок) згідно з правилами бібліографічного опису.

◆**Методичні рекомендації**

Перш ніж остаточно вибрати певну тему, варто перевірити, чи достатньо літератури з даного питання. Якщо студент хоче змінити формулювання теми, це потрібно узгодити з викладачем.

Користуючись інтернет-джерелами, необхідно критично ставитися до інформації та перевіряти її за кількома різними сайтами. У підготовці реферату не бажано користуватися

Система балів

Оцінювання здійснюється на основі накопичувального принципу. За кожен вид роботи студент може отримати від 2 до 5 балів (критерії оцінювання подані нижче).

Підсумкова оцінка є середньозваженим усіх балів, набраних студентом протягом вивчення дисципліни за усі види роботи. **Підсумкова оцінка вираховується за формулою:**

$$(G1 + G2 + G3 \dots) / n * 20$$

де G1, G2 тощо – оцінки, отримані за певний вид діяльності, n – кількість видів діяльності, 20 – коефіцієнт для переходу на 100-бальну систему.

Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в ПДПУ	Оцінка за національною шкалою	
A	90-100	5 (відмінно)	зараховано
B	83-89	4 (дуже добре)	
C	75-82	4 (добре)	
D	68-74	3 (задовільно)	
E	60-67	3 (достатньо)	
FX	35-59	2 (незадовільно з можливістю повторного складання)	не зараховано
F	0-34	2 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

Критерії оцінювання

2 бали – незадовільне виконання завдання;

3 бали – виконання завдань з суттєвими помилками: суттєві неточності в усній відповіді на теоретичне питання, суттєві помилки в самостійно виконаних вправах; низький рівень аналітичності в підготованому рефераті; 3 помилки в контрольних роботах;

4 бали – виконання завдань з незначними помилками: неточності в усній відповіді на теоретичне питання, незначні помилки в самостійно виконаних вправах; незначний рівень аналітичності в підготованому рефераті; 2 незначні помилки в контрольних роботах.

5 балів – повне і правильне виконання завдань: вичерпна усна відповідь на теоретичне питання, яка засвідчує розуміння студентом обговорюваної проблеми; повне письмове виконання вправ; самостійне написання й оформлення реферату згідно з вимогами; а також повна й правильна відповідь на питання контрольних робіт (допускається одна незначна помилка).

Основні вимоги до знань та вмінь студентів

Опанувавши дисципліною, студенти повинні:

◆ **знати:**

- основні поняття, категорії та концепції сучасної германістики;
- основні факти з історії давніх германців;
- основні мотиви міфології давніх германців;
- спільні та відмінні риси античних та давньогерманських міфів;
- ключові концепти культури давніх германців;
- типи письма давніх германців;
- фонетичні особливості індоєвропейської мови;
- фонетичні особливості спільногерманської мови;

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

◆1. Написати реферат на одну з вказаних тем та підготуватися до його презентації

◆ **Орієнтовні теми для рефератів**

Історія становлення германістики.

Українська германістика: історія та сьогодення.

Розвиток порівняльно-історичного методу.

Сучасна англістика.

“Беовульф” як джерело відомостей про давніх германців.

“Старша Едда” як джерело відомостей про давніх германців.

Велике переселення народів: сучасні інтерпретації.

Історія давньогерманських держав.

Доля в уявленнях давніх германців.

Час і простір в уявленнях давніх германців.

Давні германські міфи в романах Дж.Р.Р.Толкієна.

Феномен реміфологізації в сучасній культурі.

Основні мотиви міфів давніх германців.

Цикл міфів про короля Артура.

Давньогерманські міфи і сучасна культура.

Етимологія як скарбниця міфів.

Інтерпретація значення германських рун.

Слов’янські руни: гіпотези і свідчення.

Роль готського письма в культурі та науці.

Готські писемні пам’ятки.

Руни в сучасному світі.

Письмо в епоху цифрових технологій.

Гіпотеза про батьківщину індоєвропейців.

“Глоттальна” теорія та реконструкція індоєвропейської фонологічної системи.

Аблаут в індоєвропейських мовах.

Становлення майбутнього часу в германських мовах: концептуальні та структурно-граматичні аспекти.

“Вступ до германського мовознавства”. — Вінниця : Нова книга, 2003.

◆Методичні рекомендації

◆ Відповідь на питання “*Найважливіші події в історії давніх германців і германських держав*” доцільно представити у вигляді хронологічної таблиці, у якій вказати: дату, подію, її учасників та наслідки.

Готуючи відповідь на питання “*Пантеон богів давніх германців*”, варто пам’ятати, що систему богів давніх германців реконструюють на основі системи богів скандинавів.

◆ Перед виконання вправ на фонетичні особливості германських мов варто ознайомитися з порадами щодо розв’язання етимологічних задач, поданими у посібнику *Левицький В.В., Кійко С.В.* Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства”. — Вінниця : Нова книга, 2003. — С. 26-28.

◆ Під час виконання вправ на морфологічну систему германських мов варто користуватися граматичними таблицями, поданими у посібнику *Левицький В.В., Кійко С.В.* Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства”. — Вінниця : Нова книга, 2003 — С. 43-56.

- граматичні особливості індоєвропейської мови;
- граматичні особливості спільногерманської мови;
- історичні процеси в розвитку германських мов;
- місце германських мов у генеалогічній класифікації мов.

◆уміти:

- коректно оперувати термінологічним апаратом германістики;
- охарактеризовувати та порівнювати різні концепції та підходи;
- розв’язувати етимологічні задачі;
- здійснювати етимологічний, семантичний та граматичний аналізи.

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни

При опрацюванні *теоретичного матеріалу* необхідно звернути увагу на дефініції ключових термінів, за допомогою яких описуються основні поняття дисципліни, та на зміст концепцій, які витлумачують ті чи інші мовні явища.

При виконанні *вправ* слід користуватися граматичними таблицями та словником, які містяться у посібнику *Левицький В.В., Кійко С.В.* Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства”. — Вінниця : Нова книга, 2003.

Конспектуючи наукові статті, варто спершу ознайомитися зі статтею в цілому, виокремивши основну проблему, яка розглядається, а потім більш детально прочитати статтю, прослідкувавши лінію аргументації автора.

Виконуючи завдання *самоїсної та індивідуальної роботи* слід уважно прочитати завдання, та шукати відповіді саме на поставлені питання, а також користуватися методичними рекомендаціями до кожного із завдань окремо.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВСЬОГО КУРСУ

Основна:

Жлуктенко Ю.О. Вступ до германського мовознавства / Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. — К. : Вища шк., 1974.

Левицький В.В. Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства” / Левицький В.В., Кійко С.В. — Вінниця : Нова книга, 2003.

Левицький В.В. Основи германістики / Левицький В.В. — Вінниця: Нова книга, 2008.

Левицький В.В. Вступ до германського мовознавства / Левицький В.В. — [2-ге вид., доп.]. — Вінниця: Нова книга, 2006.

Арсеньєва М.Г. Введение в германскую филологию / Арсеньєва М.Г., Балашова С.П. и др. — М., 1980.

Додаткова:

Лингвистический энциклопедический словарь. / Гл. ред. В.Н.Ярцева. — М. : Сов. энциклоп., 1990.

Мейе А. Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков / Мейе А. — М.-Л., 1938.

Мейе А. Основные особенности германской группы языков / Мейе А. — М., 1952.

Пауль Г. Принципы истории языка / Пауль Г. — М., 1960.

Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / Crystal David — [2-nd ed.] — Cambridge : Cambridge University Press, 2005.

САМОСТІЙНА РОБОТА

◆Тема: Германістика як наука

Вивчити частину генеалогічної класифікації мов, а саме: усі сім’ї; усі групи індоєвропейської сім’ї; усі підгрупи германської, романської та слов’янської груп; усі мови, що належать до кожної з підгруп германської, романської та слов’янської груп. (При підготовці цього завдання доцільно користуватися підручником *Реформацкиї А.А.* Введение в языкознание. — М., 1998. — С. 411-443).

Законспектувати статтю: Успенский Ф.Б. Новый взгляд на этимологию древнескандинавского названия Киева Kǫnungardr (по поводу статьи Э.Мелин) // Вопросы языкознания. — 2008 — № 2 — 73-81.

◆Тема: Культура давніх германських племен

Вивчити питання “Найважливіші події в історії давніх германців і германських держав” і “Пантеон богів давніх германців”.

◆Тема: Спільноіндоєвропейські риси германських мов

Законспектувати статтю: Маньков А.Е. Происхождение категории рода в индоевропейских языках // Вопросы языкознания. — 2004. — № 5.

◆Тема: Фонетичні особливості германських мов

Виконати вправи: вправи 5.3.1., 5.3.2., 5.4.1., 5.5.1., 5.6.1., 5.9.3., 5.10.1., 5.11.2 з посібника *Левицький В.В., Кійко С.В.* Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства”. — Вінниця: Нова книга, 2003

◆Тема: Морфологічна система германських мов

Виконати вправи: завдання 2, 5 на стор. 58-59 з посібника *Левицький В.В., Кійко С.В.* Практикум до курсу

Охарактеризуйте категорію способу германського дієслова.

Охарактеризуйте категорію стану германського дієслова.

Назвіть концепції походження дентального суфікса слабких дієслів у германських мовах.

КАРТА ОПАНУВАННЯ ПРОГРАМОВИМ МАТЕРІАЛОМ

Тема	Лк	Пр	Сам.р	Інд.р	
				пит.	рефер.
Модуль 1					
Германістика як наука	2	2	4		16
Культура давніх германських племен	4	2	6	2	
Германська писемність	2	2	-	2	
Модуль 2					
Спільноіндоєвропейські риси германських мов	2	2	4	2	
Фонетичні особливості германських мов	2	2	4		
Морфологічна система германських мов	2	4	4		
Усього	14	14	22	22	

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

◆◆◆
МОДУЛЬ 1

**“Вступ до германістики.
 Культура давніх германців”**

Мета вивчення модуля: з'ясувати специфіку германістики як галузі мовознавства, ознайомитися з основним теоретичним апаратом германістики, розглянути питання про особливості культури давніх германців та про письмо давніх германців.

Практичне заняття 1. Германістика як наука

◆ **Ключові терміни:** Германське мовознавство/ германістика, порівняльно-історичний метод, мова-основа/ прмова, реконструкція, споріднені мови, фонетичний закон, германські мови, спільноіноєвропейська мова/ праіноєвропейська/ іноєвропейська мова, спільногерманська/ протогерманська мова/ германська мова, субстрат, суперстрат, адстрат.

◆ **Теоретичні питання**

1. Германістика як мовознавча дисципліна: предмет вивчення, завдання, зв'язки з іншими мовознавчими дисциплінами, галузі германістики.
2. Порівняльно-історичний метод.
3. Германська група мов.
4. Класифікація давньогерманських племен.
5. Джерела відомостей про давніх германців.

Додаткова

Задорожний Б.М. Порівняльна фонетика і морфологія готської мови / Задорожний Б.М. — Львів : Вид-во Львів. Ун-ту, 1960.

Мейе А. Основные особенности германской группы языков / Мейе А. — М., 1952.

Прокош Э. Сравнительная грамматика германских языков / Прокош Э. — М. : Изд-во иностранной л-ры, 1954.

◆ **Питання для самоконтролю**

Назвіть граматичні категорії особових форм дієслова в германських мовах.

Назвіть граматичні категорії неособових форм дієслова в германських мовах.

Охарактеризуйте категорію виду германського дієслова.

Як у германських мовах виникли аналітичні форми перфекту?

Як у германських мовах виникли аналітичні форми плюсквамперфекту?

Як у германських мовах виникли аналітичні форми майбутнього часу?

Які особливості мали претерито-презентні дієслова в германських мовах?

Охарактеризуйте імператив у германських мовах.

Назвіть типи дієвідмін дієслова в германських мовах.

Охарактеризуйте категорію часу германського дієслова.

Охарактеризуйте оптатив у германських мовах.

Охарактеризуйте індикатив у германських мовах.

Які дієслова називалися сильними в германських мовах?

Скільки класів сильних дієслів було в германських мовах?

Розкрийте особливості походження та граматичні властивості слабких дієслів у германських мовах.

Охарактеризуйте іменні форми дієслова в германських мовах.

Які функції виконував презенс в германських мовах?

Практичне заняття 7. Морфологічна система германських мов: дієслово

◆**Ключові терміни:** особові дієслова, неособові дієслова, сильні дієслова, слабкі дієслова, претерито-презентні дієслова.

◆Теоретичні питання

1. Граматичні категорії особових дієслів:
 - а) категорія особи та числа;
 - б) категорія часу;
 - в) категорії способу, стану і виду.
2. Морфологічна класифікація дієслів:
 - а) сильні дієслова;
 - б) слабкі дієслова;
 - в) претерито-презентні дієслова.
3. Неособові форми дієслова в германських мовах.

◆Практичне завдання

Виконати вправу: завдання 5 на стор. 59 з посібника *Левицький В.В., Кійко С.В.* Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства”. — Вінниця : Нова книга, 2003.

◆Література

Основна

Жлуктенко Ю.О. Вступ до германського мовознавства / Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. — К. : Вища шк., 1974.

Левицький В.В. Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства” / Левицький В.В., Кійко С.В. — Вінниця : Нова книга, 2003.

Левицький В.В. Вступ до германського мовознавства / Левицький В.В. — [2-ге вид., доп.]. — Вінниця: Нова книга, 2006.

◆Література

Основна

Жлуктенко Ю.О. Вступ до германського мовознавства / Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. — К. : Вища шк., 1974.

Левицький В.В. Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства” / Левицький В.В., Кійко С.В. — Вінниця : Нова книга, 2003.

Левицький В.В. Вступ до германського мовознавства / Левицький В.В. — [2-ге вид., доп.]. — Вінниця: Нова книга, 2006.

Реформацкий А.А. Введение в языкознание / Реформацкий А.А. — М., 1998. — С.411-443.

Успенский Ф.Б. Новый взгляд на этимологию древнескандинавского названия Киева *Kǫnungardr* (по поводу статьи Э.Мелин) / Ф. Б. Успенский // Вопросы языкознания. — 2008 — № 2 — 73-81.

Додаткова

Борщевський С.В. Доіндоєвропейські субстрати слов'янських та германських мов у світлі новітніх наукових досліджень / С. В. Борщевський // Мовознавство. — 2008. — № 4-5. — С. 65-70

Мейе А. Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков / Мейе А. — М.-Л., 1938.

Пауль Г. Принципы истории языка / Пауль Г. — М., 1960.

Подгайська І.М. Семантична еволюція індоєвропейського кореня **dem-/dom-* «будувати» у давньоанглійській мові / І. М. Подгайська // Мовознавство. — 2007. — № 6. — С. 69-77

Шмидт К.-Х. К концепции сравнительно-исторического анализа кельтского словаря / К.-Х. Шмидт // Вопросы языкознания. — 2007. — №1.

◆Питання для самоконтролю

Яка галузь мовознавства називається германістикою?

Охарактеризуйте предмет вивчення германістики.

У чому полягає специфіка зв'язку германістики з іншими мовознавчими дисциплінами?

У чому полягає специфіка зв'язку германістики з дисциплінами немовознавчого циклу?

Дайте визначення поняттю методу в науці.

Поясніть, чому порівняльно-історичний метод має таку назву.

Який матеріал можна досліджувати із застосуванням порівняльно-історичного методу?

Назвіть процедури порівняльно-історичного методу.

Дайте визначення поняттю “реконструкція”.

Назвіть типи реконструкції. Чим вони відрізняються?

Назвіть особливості хронології стосовно порівняльно-історичного методу.

Що таке фонетичний закон?

Що таке мова-основа? Назвіть синонімічний термін.

Які мови називаються спорідненими?

Назвіть причини розпаду індоєвропейської мови-основи.

Хто автор теорії “концентричних хвиль”? У чому її суть?

Хто автор теорії “родовідного дерева”? У чому її суть?

Що таке субстрат?

Що таке адстрат?

Що таке суперстрат?

Які Ви знаєте типи класифікації мов?

На якому принципі заснована генеалогічна класифікація мов?

Назвіть підгрупи германської групи мов. Які мови відносяться до кожної з підгруп?

Назвіть групи германських племен, виділених Плінієм Старшим.

Дайте сучасні еквіваленти назв германських племен, виділених Плінієм Старшим.

Яку інформацію про давніх германців можна дізнатися з “Варварських прав”?

Яку інформацію про давніх германців можна дізнатися з “латинських історій”?

Чи існувала залежність між основотворчим та формотворчим суфіксами?

Яких змін в германських мовах зазнав індоєвропейський основотворчий суфікс?

Охарактеризуйте загальну тенденцію в розвитку відмінювання іменника в давньогерманських мовах.

Яких змін зазнала в германських мовах індоєвропейська модель N1+N2?

Які категорії мав іменник в германських мовах?

Скільки класів іменників виділяється в давньогерманських мовах залежно від типів основ?

Охарактеризуйте категорію відмінка іменника в германських мовах.

Чому належність іменника до кореневих основ залишила глибокий слід у відмінюванні в германських мовах?

Назвіть категорії прикметника в германських мовах.

Як відбувалося становлення прикметника як частини мови?

Чим відрізнялися сильна і слабка відміни прикметника в германських мовах?

Які ступені порівняння мав у германських мовах прикметник? Як вони утворювалися?

Охарактеризуйте вказівні займенники в германських мовах.

Охарактеризуйте особові займенники в германських мовах.

Охарактеризуйте присвійні займенники в германських мовах.

Охарактеризуйте кількісні числівники в германських мовах.

Назвіть структурно-морфологічні типи прислівників у германських мовах.

- а) становлення прикметника як окремої частини мови;
 б) категорії прикметника;
 в) відмінювання прикметників.
4. Числівник у германських мовах.
 5. Прислівник у германських мовах.

◆Практичне завдання

Виконати вправу: завдання 2 на стор. 58 з посібника *Левицький В.В., Кійко С.В.* Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства”. — Вінниця : Нова книга, 2003.

◆Література

Основна

Жлуктенко Ю.О. Вступ до германського мовознавства / Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. — К. : Вища шк., 1974.

Левицький В.В. Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства” / Левицький В.В., Кійко С.В. — Вінниця : Нова книга, 2003.

Левицький В.В. Вступ до германського мовознавства / Левицький В.В. — [2-ге вид., доп.]. — Вінниця: Нова книга, 2006.

Додаткова

Задорожний Б.М. Порівняльна фонетика і морфологія готської мови / Задорожний Б.М. — Львів : Вид-во Львів. Ун-ту, 1960.

Мейє А. Основные особенности германской группы языков / Мейє А. — М., 1952.

Прокош Э. Сравнительная грамматика германских языков / Прокош Э. — М. : Изд-во иностранной л-ры, 1954.

◆Питання для самоконтролю

Які основи називаються індукуючими?

Які основи називаються тематичними?

Яких змін в германських мовах зазнала індоєвропейська морфемна структура слова?

Практичне заняття 2. Культура давніх германських племен

◆**Ключові терміни:** кунінг, рід, міф, кривна помста, держава, антропоцентризм, космогонія, есхатологія, Гінунгагап, Рагнарьок, ключовий концепт.

◆Теоретичні питання

1. Особливості суспільного ладу та способу життя давніх германців.
2. Найважливіші події в історії давніх германців і германських держав.
3. Ключові концепти давніх германців.
4. Міфологія давніх германців та християнізація.
5. Космогонічні міфи давніх германців.
6. Есхатологічні міфи давніх германців.
7. Структура світу в уявленнях давніх германців.
8. Боги германців.
9. Порівняльна характеристика античної та германської міфології.

◆Література

Основна

Левицький В.В. Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства” / Левицький В.В., Кійко С.В. — Вінниця : Нова книга, 2003.

Левицький В.В. Вступ до германського мовознавства / Левицький В.В. — [2-ге вид., доп.]. — Вінниця: Нова книга, 2006.

Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры / Гуревич А.Я. — М.: Искусство, 1984.

Мифы народов мира. Энциклопедия: В 2 т. / Гл. ред. С.А.Токарев. — М.: Большая Российская энциклопедия, 1998.

Топорова Т.В. Отражение архетипов начала и конца в древнегерманской культурной традиции / Т. В. Топорова //

Литературный язык и культурная традиция. — М., 1994. — С. 200-215.

Додаткова

Гуревич А.Я. Средневековый героический эпос германских народов / А. Я. Гуревич // Библиотека всемирной литературы. Серия первая. — Т. 9. Беовульф. Старшая Эдда. Песнь о Нибелунгах. — М., 1975. — С. 5-26.

Маковский М.М. Мифопоэтические этюды / М. М. Маковский // Вопросы языкознания. — 2007. — №2.

Маковский М.М. Семиотика языческих культов / М. М. Маковский // Вопросы языкознания. — 2002. — №6.

С.В.Иванов *Кто отведал жизни и не увидит смерти?* (Замечания об одном формульном выражении в среднеирландском) / С. В. Иванов // Вопросы языкознания. — 2008 — № 1 — С. 130-133.

Сорокина Е.А. К реконструкции древнегерманского института «свободный» — «зависимый» / Е. А. Сорокина // Вопросы языкознания. — 2008 — № 5 — С. 103-115.

Стеблин-Каменский М.И. История скандинавских языков / Стеблин-Каменский М.И. — М.-Л., 1960.

Топорова Т.В. О древнеисландских формулах хаоса и конца мира и их индоевропейских соответствиях / Т. В. Топорова // Вопросы языкознания. — 1994. — № 4. — С. 48-51.

Топорова Т.В. Язык и стиль древнегерманских заговоров / Топорова Т.В. — М., 1996.

Шервуд Е.А. От англосаксов к англичанам / Шервуд Е.А. — М., 1988.

◆ Питання для самоконтролю

Чим учені пояснюють схильність давніх германців до переселень?

Який вигляд мало житло давніх германців?

Які ремесла знали давні германці?

Які наслідки мало закріплення у давньогерманських мовах наголосу на початковому складі?

Якою була доля індоєвропейського *e* (*e* довгого) у давньогерманських мовах?

Розкрийте суть спільногерманського заломлення індоєвропейських голосних.

У чому полягала основна особливість германських голосних порівняно з індоєвропейськими голосними?

Охарактеризуйте спільногерманську систему голосних.

У чому суть першого пересуву приголосних?

Які існують гіпотези щодо причин першого пересуву приголосних у германських мовах?

У чому суть закону Вернера?

У чому суть другого пересуву приголосних?

Що таке умлаут? Назвіть типи умлауту.

Що таке аблаут?

Що таке ротацізм?

Що таке гемінація приголосних?

Практичне заняття 6. Морфологічна система германських мов: іменні частини мови

◆ **Ключові терміни:** тематичні основи, індукуючі основи, сильне відмінювання, слабке відмінювання.

◆ Теоретичні питання

1. Іменник у германських мовах:
 - а) морфологічна структура імені;
 - б) категорії іменника;
 - в) типи основ.
2. Займенник у германських мовах.
3. Прикметник у германських мовах:

до курсу “Вступ до германського мовознавства”. — Вінниця: Нова книга, 2003.

◆Література

Основна

Жлуктенко Ю.О. Вступ до германського мовознавства / Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. — К. : Вища шк., 1974.

Левицький В.В. Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства” / Левицький В.В., Кійко С.В. — Вінниця : Нова книга, 2003.

Левицький В.В. Вступ до германського мовознавства / Левицький В.В. — [2-ге вид., доп.]. — Вінниця: Нова книга, 2006.

Додаткова

Васько Р.В. Сполучуваність первинних фонологічних одиниць у системі консонантизму давньогерманських мов / Р. В. Васько // Мовознавство. — 2007. — № 6. — С. 48-53

Задорожний Б.М. Порівняльна фонетика і морфологія готської мови / Задорожний Б.М. — Львів : Вид-во Львів. Ун-ту, 1960.

Кушнерик В.І. До проблеми фоносемантичних явищ та універсалій у германських та слов'янських мовах / В. І. Кушнерик // Мовознавство. — 2008. — № 4-5. — С. 119-125

Левицький В.В. Аномальний аблаут в індоєвропейському і германському / В. В. Левицький // Вопросы языкознания. — 2004. — №3.

Мейє А. Основные особенности германской группы языков / Мейє А. — М., 1952.

◆Питання для самоконтролю

У чому полягали особливості наголосу в давніх германських мовах?

Чи однаковим був наголос у давньогерманських іменниках та дієсловах?

У чому полягала особливість наголошування префіксів у давньогерманських мовах?

У чому виявлялися пережитки матріархату у давніх германців?

Як відбувалося формування держав у давніх германців?

Чим сучасне розуміння таких концептів як “час” і “простір” відрізняється від сприйняття їх давніми германцями?

Як давні германці ставилися до землі й багатства?

У чому давні германці вбачали сенс життя?

У чому полягала специфіка міфологічного світогляду?

Що саме означає антропоцентризм міфів?

Що таке бінарні опозиції? Яку роль вони відігравали у світогляді давніх германців?

Що таке Мідгард?

Які міфи називають космогонічними?

Які міфи називають есхатологічними?

Що таке Гінунгагап?

Що таке Рагнарьок?

Чому змії, який жив в океані, що оточував Мідгард, мав два імені?

Яку назву мало світове дерево?

Що, згідно з уявленнями давніх германців, знаходиться на півночі (горизонтальна проекція структури світу)?

Якою була структура світу у вертикальній проекції в уявленнях давніх германців?

Якою була структура світу у горизонтальній проекції в уявленнях давніх германців?

Назвіть верховного бога північних германців.

Який з північно-германських богів був найсміливішим?

Які тварини завжди супроводжували Одіна? Як їх звали?

Якого з північно-германських богів зображають без однієї руки? Чому?

Чому вогонь є символом Локі?

Які мотиви пов'язані з Тором?

Назвіть богинь з пантеону північних германців.

Поясніть походження назв днів тижня в англійській та німецькій мовах.

Про що свідчить назва Великодня в англійській та німецькій мовах?

Практичне заняття 3. Германська писемність

◆**Ключові терміни:** письмо, руни, футарк, вульфільанське письмо, капітальне письмо, унціальне письмо, курсив, напівунціал, мінускул, готичне письмо, фрактура, антиква, “Срібний кодекс”.

◆Теоретичні питання

1. Рунічне письмо.
2. Готське письмо.
3. Латинське письмо.

◆Література

Основна

Жлуктенко Ю.О. Вступ до германського мовознавства / Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. — К. : Вища шк., 1974.

Левицький В.В. Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства” / Левицький В.В., Кійко С.В. — Вінниця : Нова книга, 2003.

Левицький В.В. Вступ до германського мовознавства / Левицький В.В. — [2-ге вид., доп.]. — Вінниця: Нова книга, 2006.

Додаткова

Маковський М.М. Мифопоэтика письма в индоевропейских языках / М. М. Маковский // Вопросы языкознания. — 1999. — №5.

Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / Crystal David — [2-nd ed.] — Cambridge : Cambridge University Press, 2005.

Практичне заняття 5. Фонетичні особливості германських мов

◆**Ключові терміни:** динамічний/ силовий/ експіраторний наголос, умлаут, асиміляція, комбінаторні зміни, перший пересув приголосних/ закон Грімма, закон Вернера, другий/ верхньонімецький пересув приголосних, третій/ данський пересув приголосних, гемінація, ротацізм.

◆Теоретичні питання

1. Наголос у германських мовах.
2. Система голосних у германських мовах:
 - а) короткі голосні;
 - б) довгі голосні.
3. Комбінаторні зміни голосних у германських мовах:
 - а) поняття комбінаторних змін у германських мовах;
 - б) монофтонгізація;
 - в) дифтонгізація;
 - г) умлаут;
4. Аблаут.
5. Система приголосних у германських мовах.
6. Зміни приголосних у германських мовах:
 - а) перший пересув приголосних;
 - б) закон Вернера;
 - в) другий пересув приголосних;
 - г) третій пересув приголосних;
 - д) гемінація приголосних;
 - е) ротацізм.

◆Практичне завдання

Виконати вправи 5.3.1., 5.3.2., 5.4.1., 5.5.1., 5.6.1., 5.9.3., 5.10.1., 5.11.2 з посібника *Левицький В.В., Кійко С.В.* Практикум

Якою була система голосних індоєвропейської мови?

Що таке “шва примум”?

Що таке дифтонг?

Що таке монофтонг?

Чи були в індоєвропейській мові дифтонги?

Які дифтонги в індоєвропейській мові були нестійкими?

Скільки щілинних було в індоєвропейській мові?

У чому полягала особливість зімкнених в індоєвропейській мові?

У чому полягала особливість сонорних в індоєвропейській мові?

Який короткий голосний індоєвропейської мови успадкувався у спільно-германську мову без змін?

Що таке основотворчий суфікс? Яку функцію він виконував?

У яку фонему в спільно-германській мові перейшло індоєвропейське *ǝ* (*o коротке*)?

Яке походження має спільно-германська фонема *ǣ* (*a коротке*)?

Які довгі голосні індоєвропейської мови успадкувалися в спільно-германську без змін?

Які довгі голосні індоєвропейської мови зазнали в спільно-германській мові змін?

Що таке граматична категорія?

Яка мова називається флективною?

Що є більш давнім: поділ на роди чи поділ на основи?

Чим це доводиться?

Назвіть типи дієслівних основ в індоєвропейській мові.

Назвіть типи відмінювання імен в індоєвропейській та спільно-германській мовах.

◆Питання для самоконтролю

Розкрийте суть найбільш імовірної теорії походження рун. Чому вона є найбільш імовірною?

У чому полягала відмінність між старшими і молодшими рунами?

Яким було первісне значення слова *руна*?

Яким було первісне значення дієслова *to write*?

Яким було первісне значення дієслова *to read*?

Які функції приписувалися алфавіту давніми германцями?

Що таке футарк?

Що таке антиква?

Що таке курсив?

Що таке мінускул?

Що таке уставне письмо (устав)?

Інформація якого типу передавалася рунічним письмом?

Які руни називають крапкованими? Чому? Коли і чому вони з'явилися?

Чи є відмінність між готичним і готським письмом? Якщо так, у чому вона полягає?

Що таке глоси?

У яких писемних пам'ятках засвідчені основотворчий суфікси?

МОДУЛЬ 2**“Основні особливості германських мов”**

Мета вивчення модуля: з'ясувати фонетичні і граматичні особливості спільноіндоєвропейської мови як основи розвитку германських мов; розглянути особливості спільногерманської мови; вивчити фонетичні та граматичні процеси становлення германських мов; проаналізувати сучасні особливості германських мов.

Практичне заняття 4. Спільноіндоєвропейські риси германських мов

◆ **Ключові терміни:** тонічний/ музикальний наголос, динамічний/ силовий/ експіраторний наголос, вільний/ фіксований наголос, дифтонг, монофтонг, германський пересув голосних, тематичні основи, атематичні основи, суплетивізм, парадигма, граматична категорія.

◆ **Теоретичні питання**

1. Основні риси фонетичної системи спільноіндоєвропейської мови.
2. Спільноіндоєвропейські риси фонетичної системи германських мов.
3. Основні риси граматичної системи спільноіндоєвропейської мови.
4. Спільноіндоєвропейські риси граматичної системи германських мов.

◆ **Література****Основна**

Жлуктенко Ю.О. Вступ до германського мовознавства / Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. — К. : Вища шк., 1974.

Левицький В.В. Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства” / Левицький В.В., Кійко С.В. — Вінниця : Нова книга, 2003.

Левицький В.В. Вступ до германського мовознавства / Левицький В.В. — [2-ге вид., доп.]. — Вінниця: Нова книга, 2006.

Маньков А.Е. Происхождение категории рода в индоевропейских языках / А. Е. Маньков // Вопросы языкознания. — 2004. — № 5.

Додаткова

Бомхард А.Р. Придыхательные смычные в праиндоевропейском / А. Р. Бомхард // Вопросы языкознания. — 1992. — № 2. — С. 48-56.

Бурковський І.З. Праіндоєвропейська система інфіксації у світлі дотеперішніх досліджень / І. З. Бурковський // Мовознавство. — 2007. — № 2. — С. 17-25.

Красухин К.Г. Аспекты и времена праиндоевропейского глагола. Часть II: Аорист и имперфект древнегреческого глагола / К. Г. Красухин // Вопросы языкознания. — 2007 — № 4 — С. 8-36.

Маковский М.М. Индоевропейский корень: Формы и значения / М. М. Маковский // Вопросы языкознания. — 2002. — №3.

Мейе А. Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков / Мейе А. — М.-Л., 1938.

Пономаренко В.П. Історичні та сучасні тенденції розвитку категорії звертання в індоєвропейських мовах / В. П. Пономаренко // Мовознавство. — 2008. — № 4-5. — С. 92-100.

◆ **Питання для самоконтролю**

Який тип наголосу називається тонічним? Назвіть синонімічний термін.

Назвіть основні риси наголосу в індоєвропейській мові.

Що означає фраза “Висота тону виконувала смислорозрізнавальну функцію”?

У яких сучасних германських мовах зберігся тонічний наголос?